Զ. Տարի — Թիւ 50 (810)

Ուրբաթ, 3 Սեպտեմբեր 1920

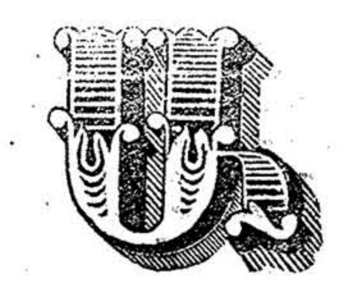
ՀԱՏԸ 1Ը ՄԻԼԷՄ

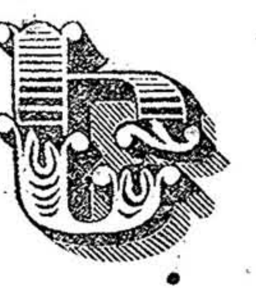
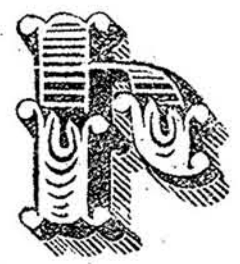
ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

		Տարեկան	Վեցամսեայ
Եգիպտոս . . .	դ. ռ.	120	60
Արտասահման . .	Ֆրանք	30 ոսկ.	15 ոսկով.

Ստորագրութեանց համար դիմել տնօրէնութեան

Արտօնատէր ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԻ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Շարա Ապուստար թիւ 16
Աղեքսանդրիա

Հասցէ
Journal A R E V
B. P. 600
Alexandrie-Egypte

Չհրատարակուած ձեռագիրները չեն վերադարձուիր

Խմբագրապետ ՄԻՔԱՅԷԼ Ս. ԿԻՒՐՃԵԱՆ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ

ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏԸ ԵՒ ԹԻԿՈՒՆՔԸ

Մեծ պատերազմին միջոցին շատ յեղյեղուեցան «առաջք» (l'avant) կամ «ռազմաճակատ» և «թիկունք» (l'arrière) բառերը։

Ազգին զէնի ձեռքին կռուող, պատերազմող զաւակները կը ներկայացնէին «առաջք»ը կամ «ռազմաճակատը»․ իսկ կրակի գիծերէն հեռու գտնուող քաղաքացիները կը կազմէին բանակին «թիկունքը»։

Ու շատ խօսուեցաւ նաև ազգին այս երկու մասերուն փոխադարձ աղերսներուն վրայ․ Իրաւամբ ըսուեցաւ որ՝ «թիկունքը» պարտի զօրավիգ կանգնիլ «առաջք»ին․ պէտք է ամուր կենայ՝ նեցուկ ըլլալու համար անոր․ պէտք է աշխատի և զոհաբերէ անդադար, աշխատանքին և զոհաբերութեան բոլոր հնարաւոր եղանակներովը, պէտք է տոկայ և դիմանայ՝ որպէսզի ճակատին վրայ կռուողներուն ճիգը աւելի հզօր ըլլայ և աւելի տեւական, որպէսզի անոնց բարոյականը բարձր մնայ․ Եթէ, կ'ըսուէր իրաւամբ «թիկունք»ի քաղաքացիները թերանան իրենց սրբազան պարտականութեանը մէջ որ է հաւատք ունենալ վերջնական յաղթանակին մասին, և ոգի ի բռին աշխատիլ անոր նիւթական միջոցները պատրաստելու, հայթայթելու համար անդուլ անդադար, այդ օղբալի թերացումը (défaillance) պիտի ազդէր աղէտալիօրէն ռազմաճակատին վրայ և պիտի վտանգէր ազգային զինուց վերջնական յաջողութիւնը։

Գ. Խատիսեանի խօսքերէն և նըկարագրութիւններէն, մենք ստացանք բազում տպաւորութիւններ, հըզօր և կենդանի զգայութիւններ Հայաստանի կեանքին ու իրականութեան։

Արդ, ո՞րն է ան համադրական, կեդրոնական տպաւորութիւնը ուր կը յանգին ու կերպիւ իւիք կը խառնան ամենքն ալ։ Բոլոր այն կարկառուն և յստակ գիծերով զոր Հայ Հանրապետութեան լիազօր պատուիրակը հայթայթեց մեզի առատօրէն՝ ի՞նչ ամբողջական պատկեր կարելի է կազմել Հայաստանի մասին։ Ի՞նչպէս, ի՞նչ ձեւով կը ներկայանայ մեր երեւակայութեան հեռաւոր հայրենիքը, Գ. Խատիսեանի ճարտար պատկերացումէն յետոյ։

Ինծի կը թուի որ կրնանք Հայաստանը ամբողջութեամբ նկատել իբր «առաջքը», իբր «ռազմաճակատը» համայն ազգին, որ մեծ պատերազմէն ի վեր, կը մղէ գերագոյն պայքարը՝ իր գոյութեան և ազատութեան համար։

Այո՛, Հայաստանը, իր ամբողջ ժողովուրդը, — կառավարութիւն, զինուորական, քաղաքացի, գիւղացի, զինուորական, այր, կին, տղայ, — կը ներկայացնէ զարդիս հայութեան ռազմաճակատը։ Ան կռուած է և կը կռուի անդադար, զէնքով, հաւատքով, կամքով, չարքաշութեամբ, ամէն տեսակ զոհաբերութեամբ, ամէն ազգէ և տեսակէ թշնամիներու դէմ․ թուրքին, թաթարին, պոլշեւիկին, սովին, աղքատութեան, բոլոր երեւակայելի և աներեւակայելի դըժուարութեանց դէմ որոնք ցցուած ըլլան երբեք ապրելու իր իրաւունքը, «արեւին տակ» իր պզտիկ տեղը նըւաճելու ճգնող ազգի մը առջեւ։

Իսկ տարաշխարհի հայութիւնը կը կազմէ «թիկունքը»։

* * *

Խոստովանի՛նք որ ցարդ այս «թիկունքը», պարագաներուն իսկ բերումով, շատ քի՛չ բան — գրեթէ ոչինչ — ըրաւ ա՛յդ խրոխտ և վսեմ «ռազմաճակատ»ին համար։ Ան սքանչացաւ, խանդավառուեցաւ, խանդաղատեցաւ, ու հազիւ մերթ ընդ մերթ, ուրուագծեց եղբայրական օգնութեան և քաջալերանքի աննշան ժեսթեր։

Այժմ, սակայն, ռազմաճակատը հանդիսաւոր դիմում մը կ'ընէ «թիկունք»ին, իր լայն և փարթամ թիկունքին, որպէսզի վերջապէս կատարէ իր պարտականութիւնը, անո՛ր, «առաջք»ին դիւցազնական ճիգերուն վայել և համապատասխան եղանակաւ մը։

Թիկունքը պէտք է նեցուկ և զօրավիգ ըլլայ ռազմաճակատին։ Ասիկա պէ՛տք է հայութեան մղած պայքարին վերջնական յաղթանակին համար։

Մենք, թիկունքի Հայերս, պէ՛տք է հաւատք ունենանք այդ յաղթանակին վրայ, և ստանձնենք զոհաբերութեան մեր արդար բաժինը։

Ու ատոր համար կը բաւէ որ արտասահմանի Հայութիւնը մասնակցի անկախութեան փոխառութեան, իր հայրենասիրութեան՝ որ մեծ է, և իր նիւթական կարողութեան՝ որ մեծ է նմանապէս, համեմատական չափով մը։

Զոհողութիւն բառը արտասանեցի․ իրա՞ւ, զոհաբերութի՞ւն է տոկոսով փոխ տալ մեր սիրական հայրենիքին։ Մտածեցէք որ հոն հեռո՛ւն, ռազմաճակատի մեր հայրենակիցները ի՛նչ զոհողութիւններ կ'ընեն, ի՛նչ տառապանքներ կը կրեն և ի՛նչ գերմարդկային ճիգեր կը կատարեն անոր սիրոյն, անոր պահպանումին ու փրկութեանը համար։

Ու որպէսզի այդ անհնարին զոհողութիւնները պարապը չերթան, որպէսզի այդ ճիգերը շարունակուին և տան իրենց բաղձացեալ արգասիքը, հարկ անհրաժեշտ է որ «թիկունք»ի Հայերը եղբայրական օգնութեան հզօր ձեռք մը կարկառեն «ռազմաճակատ»ի իրենց կտրիճ ազգակիցներուն։

Մ. Ս. Կ.

Պ. ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ
ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Պատմական միթինկ
Ամերիկեան Քօզմօկրաֆի մէջ

Կիրակի 22 օգոստ. 1920

Գահիրէ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Գ. Ա. Խատիսեանի, հայրենիքի Փրկութեան Սեպուհին վրայ զոհուող նահատակներու և քաջերու համար տեղի ունեցած հոգեհանգստեան պաշտօնէն յետոյ, ժողովուրդը հաւաքուեցաւ Ամերիկեան Քօզմօկրաֆի մէջ, ուր, ըստ յայտարարութեան, ժամը 10ին, Հայաստանի Լիազօր Պատուիրակը տեղեկութիւններ պիտի տար Հայաստանի վիճակի մասին, ուշադրութիւն հրաւիրելով անոր կարիքներուն վրայ։

Որոշեալ պահէն առաջ արդէն իսկ հաւաքման վայրը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Սրահին մէջտեղը պարզուած էր մեծ հայկական դրօշակ մը։ Ն. Վսեմութիւնը, անշուշտ հարկեցուցիչ պատճառով մը 40 վայրկեան ուշացաւ, որու միջոցին «Գաւառակ» ֆանֆարը նըւագեց, խլելով ծափեր ներկաներէն։ Ըսպասման այդ պահուն, ինչպէս և վերջը, օրիորդներ և պարոններ, ժողովուրդին կը ծախէին Տէր և Տիկին Խատիսեանի լուսանկարը, հրապարակ հանուած նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Ռամկավար կուսակցութեան, ի նպաստ Հայ Բանակին։

Ժամը տասնըմէկը քառորդ էր անցած երբ Հայ Արիներու շեփորը աւետեց գալուստը մեծանուն Բանախօսին։ Եւ անմիջապէս որ ֆանֆարը սկսաւ թնդացնել հայկական քայլերգը, ժողովուրդը ոտքի, սկսաւ խանդայեռօրէն ծափահարել «կեցցէ՜» աղաղակելով, որոնք վերջ չէին գտան մինչև որ օրուան Մեծ Հիւրը, ընկերակցութեամբ Սրբազան Հօր, բեմ բարձրացաւ, ու պատրաստուեցաւ խօսելու։

Նախագահ Հայրը, նկատի առնելով որ ժամանակը արդէն ուշ է, կարճ և յըստակ բացման խօսքէ մը յետոյ, հրաւիրեց Գ. Խատիսեանը սկսելու իր զեկուցումը։

Խօսեցաւ ան, Մեծ Բանախօսը, 1·30 ժամու չափ իր հուժկու շեշտերով, ախնքնող արտայայտութեամբ՝ տիրեց ամբողջ ներկաներուն վրայ։ Ցայտնեց արձակ համարձակ իր բոլոր գաղափարները, նկարագրեց հզօր պատկերներով՝ Հայաստանի վիճակը, և կոչ ուղղեց որ ամէն ոք անխտիր արձանագրուի Անկախութեան Փոխառութեան։

«Ես գալով այստեղ, իմ խօսքս կ'ուղղեմ Ձեզ, Գահիրէի հայ քաղաքացիներ, և ջերմ ողջոյն կը բերեմ Ձեզ Հայաստանի Հանրապետութենէն»։ Ալ աւելի ոգեւորուած, պանծացուց Հայ Քաջերու մղած կռիւները և գոչեց․ «Մենք Ձեզ համար ձեռք բերինք այս սրբազան դըրօշակը և անկախութիւնը»։ Իր իւրաքանչիւր նախադասութիւնը ծափերով կ'ընդմիջուէր։ Ապա ոգեկոչեց նահատակներու յիշատակը, և աղաղակեց «Նրանց յիշատակին մենք խօսք տուել ենք, աղօթք, այս սատւօտ, իսկ հոս կը յայտնենք մեր յարգանքը յառընկայս»։

Այն բառերը հազիւ արտասանուած էին, երբ բոլոր ներկաները ոտքի ելած՝ մեծարեցին խորհրդաւոր լռութեան մը մէջ, պաշտեցեալ հայրենիքին համար բոլոր զոհուողները, որոնք կերտեցին Ազատութեան Արշալոյսը, առանց զայս վայելելու։

Ցաջորդաբար խօսեցաւ Հայ Բանակի տոկունութեան և հերոսութեան, «կուլտուրական» աշխատանքներու մասին, ու արդարութեան գործադրութեան, դպրոցներու բացման, ինչպէս նաև բերքերու մասին առաւ լայն բացատրութիւններ։

Թուրքերու հետ կնքուած 1918ի դաշինքին մասին, յայտարարեց թէ ան տեղի ունեցած է տիրող ներքին ծանր պայմաններու ճնշման տակ, և թէ հակառակ ատոր իրենք առաջին պայման դրած են՝ ճանաչել Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը։ Նկարագրեց սրտակեղեք կերպով, հայրենիքը աւերող առաջին տէրերը։ Պատմեց թէ ինչպէս ինք, որպէս քաղքիս (?), 3-400 դիակ կը ժողուէր Երեւանի փողոցներուն մէջ, թէ ինչպէս մայր մը իր մէկ որդւոյն մսով խոռոված կ'ընէր միւսները կերակրելու նըպատակաւ։ Այնուհետեւ շեշտեց Ամերիկայի ընծայած օգնութեան կենսական կարեւորութիւնը, թուեց մեզի բարեկամ ազգերը, ինչպէս Պարսկաստան, Յունաստան։ Այդ ժամանակ, ժողովուրդը, «կեցցէ՛ Ամերիկա, կեցցէ՛ Պարսկաստան, կեցցէ՛ Յունաստան, կեցցէ՛ Վէնիզէլօս» աղաղակներով իր երախտագիտութիւնը յայտնեց այս ազգերուն։

Զեկուցումի ամենատաք միջոցին, Սրբազան Հայրը հրաւիրեց ժողովուրդը կանգնիլ ոտքի, աջ ձեռքերը բարձրացընել և երեք անգամ կոչել, «այո», որպէս խոստում թէ իւրաքանչիւր ո՛ք պիտի արձանագրուի Անկախութեան Փոխառութեան։ Ներկաները հնազանդելով կատարեցին տառ առ տառ Սրբազանին ըսածները։ Երդման այս արարողութիւնը յառաջ բերաւ աննախընթաց ոգեւորութիւն։

Վերջապէս, Գ. Ա. Խատիսեան, բացատրեց պատճառները տեղի ունեցող պատերազմներուն և եզրակացուց թէ մեր բոլոր յոյսը պէտք է դնենք մեր բանակին վրայ, որովհետեւ ազգ մը իր ազատութիւնը ձեռք կը բերէ ոչ թէ թուղթերով, պահանջներով, յօնձնարարականներով, այլ արիւնով, անվերջ կռիւով։ Մեր թըշնամին զէնքի լեզուէն միայն կը հասկընայ։ Եւ դիւանագիտութեան կողքին պէտք է կանգնած ըլլայ բանակը, որպէսզի բանակցութիւնները ըլլան արդիւնաւոր։

Գարգեց անտեսական վիճակը, բացատրեց փոխառութեան նպատակը, ցոյց տուաւ օգտակար հետեւանքները՝ անոր յաջողութեան, իսկ վնասակար ապաւորութիւնը՝ հակառակ պարագային։ Կոչ ըրաւ նաև որ ամէն ոք մասնակցի Ոսկիի Ֆօնդին և իր խօսքերը վերջացուց որոտընդոստ ծափերու մէջ։

Հայաստանի ներկայացուցչին այս խօսքերէն յետոյ, ժողովուրդը ինքնաբերաբար սկսաւ իր նուիրատուութիւնները։ Ոմանք իրենց ոսկեդրամները, ուրիշներ իրենց ոսկի շղթան, ոսկի ժամացոյցը, ոսկի ապարանջանը, նուիրեցին ի նպաստ Ոսկիի Ֆօնդին, յառաջ բերելով մեծ խանդավառութիւն, և պատկերացնելով յուզիչ տեսարան մը։

Մեծ ոգեւորութեամբ յառաջ տարուեցաւ գործը, և ծափերով ընդունուեցաւ այն յայտարարութիւնը թէ Հայկ. Գաւառակ ընտրուած է առեւտրականներու ժողովին մէջ, նախագահ փոխառութեան յանձնախումբին, և թէ կը նուիրէ 100 եգիպտ. ոսկի։

Եղան ուրիշ կարեւոր նուիրատուութիւններ, և կը յուսանք որ մեծ գումար մը գոյացած է։ Դժբաղդաբար ժամանակը ուշ ըլլալով, հանգանակութիւնը ընդհատուեցաւ, և ժողովուրդը մեկնեցաւ իր հետ տանելով պատմական միթինկին անմոռանալի յիշատակը։

Հայ Ռամկավար կուսակցութեան
Ակումբին մէջ

Գահիրէի Ռամկավար կուսակցութիւնը, շատ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, յաջողեցաւ երեկոյթ մը կազմակերպել ի պատիւ Հայաստանի Լիազօր Պատուիրակ Ն. Վ. Ա. Խատիսեանի։ Այն հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ կիրակի գիշեր ժամը 9ին, Ռամկավար Ակումբին մէջ։ Եւ այդ կազմուած յանձնախումբը ոչ մէկ ջանք չէ խնայած կատարելու համար հանդիսաւոր և արժանավայել ընդունելութիւն մը Հայ Հանրապետութեան նախկին վարչապետին։ Նախապէս մասնաւոր հրաւիրագիրներ ուղարկուած էին ընկերներու, ընկերուհիներու և համակիրներու։

Սրահը, ինչպէս նաև նրբանցքը, ողողուած էր ելեկտրական լոյսերով։ Մաղկանոցէ մը ներս մտնալու խարկանքը կը կրէր իւրաքանչիւր ոք նրբանցքէն անցնելով, այնչափ առատ էին ծաղիկները, կանանչութիւնը։ Պարսկական գորգերով գետինը ծածկուած էր։ Ընդունելութեան սրահը վայելուչ և ճաշակաւոր կերպով զարդարուած էր։ Պատերէն կախուած կը տեսնուէին Տէր և Տիկին Խատիսեանի, Ն. Վ. Պօղոս փաշա Նուպարի, Զօրավար Անդրանիկի, Մայր-Հայաստանի մեծադիր պատկերները՝ շրջապատուած հայկական դրօշակներով։

Որոշեալ պահուն արդէն սրահը լեցուեցաւ ստուարաթիւ բազմութեամբ, այնպէս որ ընկերներ ստիպուեցան ոտքի մնալ, տեղ տալու համար հիւրերու։ Երեկոյթին նախագահելու պատիւը ունեցաւ ընկեր Յ. Քաքքերդեան, Գահիրէի Ռամկավար Ակումբին նախագահը։

Անմիջապէս որ ժամանակը մօտեցաւ, Ռամկավար կուսակցութեան վարչութիւնը ուղարկեց իր երկու պատուիրակները Տ. Տ. Թ. Սէտէֆճեան և Կոյծակ Պօզաճեան առաջնորդելու համար յարգելի հիւրը դէպի ակումբ։ Քիչ յետոյ վերադարձան աւետելով գալուստը Տէր և Տիկին Ա. Խատիսեանի։ Որոնք ներկաներուն շարքերուն մէջէն և ընդհանուրին խոնարհութեան և ծափերուն տակ յառաջացան գրաւել պատուոյ տեղը։

Նախագահ ընկերը, բացման խօսք կատարելով, բարի գալուստ մաղթեց, և որովհետեւ, ըսաւ, մեր մեծայարգ հիւրը քանի մը վայրկեանէն պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, ժամանակ չի կորսնցնելու համար կ'սկսիմ անմիջապէս յայտագրի գործադրութեան։ Հրաւիրուեցաւ ուրեմն Տիկ. Ցակոբեան, երգելու դաշնակի վըրայ «Հայաստան»ը, ի ներկայութեան... Հայաստանի ներկայացուցչին։ Տեղի ունեցաւ յաջորդաբար ջութակահարութիւն Գ. Գ. Քեօլէեանի կողմէ, երգեր, Ռամկավար Գեղարուեստական Միութեան երգչախումբին կողմէ։

Հաւաքոյթին կարեւոր մէկ մասը կը կազմէր այն ուղերձը զոր կարդաց Գ. Թ. Սէտէֆճեան, Ռամկ. կուսակցութեան կողմէ։ Այդ ուղերձով, ընկերը, հաւատարիմ թարգմանը եղաւ բոլորին զգացումներուն։

Այս ուղերձը արդէն ամբողջութեամբ հրատարակուած ըլլալով «Արեւ»ի մէջ, աւելորդ կը համարինք աւելի ծանրանալ անոր վրայ։

(Շարունակելի) ՍԵՒԱԿ

ՈՒՂԵՐՁ

Խօսուած Հ. Բ. Ը. Միութեան
Ամերիկայի Շրջ. Ցանձնաժողովի
Ատենապետ Տէր. Կ. Ց. Գալուստեանի կողմէ

Յարգելի Պատգամաւորներ,
Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի
Շրջանին Ը.րդ Համաժողովին

Ամերիկայի Շրջ. Ցանձնաժողովի կողմէն պատիւ ունիմ բարեգալուստ մաղթելու ձեզի՝ որ մեր ազգին այս խիստ բախտորոշ օրերուն Ամերիկայի ամէն կողմերէն հաւաքուած էք հոս ու պատրաստ էք ձեր պարտականութեան բաժինը կատարել հայութեան ծով տառապանքները ամոքելու համար։ Պարտականութեան այդ բաժիններն որքան ալ փոքր

ըլլան, նոյն իսկ ժպիտ մը՝ մեծ եղեռնէն վերապրող վշտահար դէմքերուն, քաջալերութեան կայծ մը՝ անոնց յուսահատ նայուածքներուն և կաթիլ մը ջուր անոնց պապակած շրթունքներուն՝ նուիրական են որովհետև անոնք կը մատնանշեն պարտականութեան գիտակցութիւնը՝ ձեր սրտերուն մէջ։

Մեր պատմութեան բոլոր շրջաններուն մէջ եղած չէ վայրկեան մը՝ այնքան հրամայական և ճգնաժամային որքան ներկան՝ որուն մէջ կ'ապրինք և կզգանք թէ՝ մեր ուժերու ինքնամփոփումը գերագոյն ազգասիրութիւնն է, և համերաշխ ու գործակից աշխատութեան սկզբունքը՝ հայրենասիրութեան էն գործնական և էն վսեմ արտայայտութիւնը։

Մեր գոյութեան ներկայ վճռական մենամարտին մէջ Հայ ազգին ազատութիւնը, արեւին տակ ազատ բոյն մը ունենալու անոր անխորտակելի իրաւունքը, կախուած է մեր միացեալ և հաստատակամ ուժերու անվերապահ գործակցութենէն. հակառակ քայլեր և աններդաշնակ ուղղութիւններ պիտի նպաստեն ոճրագործ կառավարութեան մը այն ծրագրին որով ուզեց ջնջել մեր ազգը և անոր անկախութեան երազը։

Ես կը հաւատամ թէ մահ գոյութիւն չունի ազգի մը համար երբ ան հաստատապէս մտադրած է ապրիլ, չկայ պարտութիւն երբ ան գիտնայ համախմբել իր բոլոր ուժերն ու կամքերը և ուխտէ քալել դէպի նոյն վսեմ ու սրբազան իտէալը որուն համար միլիոններ զոհաբերեց ու դարերով ապրեցաւ հալածանքներու ամէնէն զարհուրելին։

Պարտականութեան այս նուիրական ճամբուն վրայ պէտք է տեսնենք մեր հերոսներուն և նահատակներուն ուրուականները որոնք մեզ կը մղեն, կը խրախուսեն ու կ'առաջնորդեն դէպի իտէալին կատարը։

Հարէմներու մէջ արգելափակուած հազարաւոր Հայ կիներուն և անմեղ աղջիկներու պաղատանքին կոչը պէտք է արցունքներով լեցնէ մեր սիրտը և արթուն պահէ մեր հոգին։

Մեր հայրենական օճախներուն, չէն տուներուն, և դրախտային գիւղերուն աւերակ տեսարանները պէտք է խռովեն մեր քունը և հանգիստը։ Ու մենք բոլորս Աստուծոյ առջև սրբազան ուխտ մը ընելու ենք ու մինչև ուխտին իրագործումը՝ մեզ համար հանգիստ ու դադար, վայելք ու երջանկութիւն պէտք չէ գոյութիւն ունենայ։ Այդ ուխտը մեր հայրենիքը իրականապէս և վերջնականօրէն ազատելու ուխտն է, վերջին Հայ աղջիկը սրբապիղծ ձեռքերէ և կապանքներէ փրկելու և Հայ որբերը ապրեցնելու ուխտն է։

Աշխարհը կրնայ լքել մեզ՝ ներկայ նիւթապաշտ դարը կրնայ իր խղճմտանքի ձայնը խեղդել, մեր տառապանքներուն և նկրտումներուն մէջ կրնանք մինակ թողուիլ, բայց և այնպէս վստահ եղէք որ մեր հաւաքական և անդրդուելի կամքին առջև պիտի փշրուին աշխարհի անտարբերութեան և եսասիրութեան ժայռերը։

Ցարգելի բարեկամներ, իրաւ է որ իբրև մարդասիրական հսկայ կազմակերպութիւն մը Հ. Բ. Ը. Միութիւնը մեծ դեր մը պիտի ունենայ Հայաստանի ազատութեան յաջորդող խաղաղ զարգացումի շրջանին, և սակայն նոյնքան ու աւելի մեծ դեր մը ունի ան հիմա, այդ լուսարձակ արշալոյսի ծագումէն առաջ եւ սատարելով մեր ընկերները հաւաքելու, խնամելու, դարմանելու, դաստիարակելու, քաջալերելու, կազմակերպելու գերազանցապէս ազգասիրական գործը։

Այս ծանրակշիռ պարագաներու բերմամբ է որ այս տարուան համաժողովը մեծ իմաստ մ'ունի ու պէտք է դուրս գայ այնպիսի որոշումներով որոնք ոչ միայն գթութեան գործին համար ընդարձակ դաշտ մը բանան մեր առջև, այլ մեր ազատագրութեան փշոտ ճամբուն վրայ մեր իւրաքանչիւրին ընելիք բաժինը գծեն։

Հետևաբար թոյլ տուէք ինծի որ երկու առաջարկներ ներկայացնեմ ձեզ այսօր այն վստահութեամբ որ անոնք պատուարժան ժողովիդ ուշադրութեան պիտի արժանանան ու անմիջական գործադրութեան դրուին։

Ա.— Հ. Բ. Ը. Միութեան ամէն մի անդամ և անդամուհի պէտք է անմիջապէս պատրաստուի ներքին երկու հսկայ թշնամիներու դէմ մաքառելու և յաղթելու։ Այդ երկու թշնամիներուն լիակատար պարտութեամբն է որ Ամերիկայի Հայերը իրապէս պիտի կրնան զօրանալ ու իրենց հայրենիքին ազատութեան համար գերագոյն ծառայութիւններ մատուցանել։

Այդ երկու թշնամիներն են.

Ցուսահատութիւնն ու եղբայրատեացութիւնը.

Առաջինը սկսած է Ամերիկայի Հայոց մէջ ծաւալիլ վերջերս երեւան եկած քաղաքական անորոշ լուրերու բերմամբ. Շատեր իրենց հայրենիքի ապագային մասին յուսակտուր եղած՝ սկսած են կորսնցնել իրենց արիութիւնը, լքել հայրենիք վերադառնալու իրենց որոշումները և միայուն կերպով այս երկրին մէջ հաստատուելու քայլեր առնել։ Մեր արտաքին թշնամիները չեն կրնար այնքան վնասել մեզ որքան այս ներքին հզօր թշնամին. որովհետև երբ մէկը կորսնցունէ իր յոյսը՝ իր հայրենիքի ապագային համար՝ այլևս նոյն այդ հայրենիքը կը զրկուի իր ծոցէն բղխած ամէնէն կենսատու սնունդէն ու հետզհետէ կը խամրի աշնան մեռած տերեւներու նման։

Երկրորդ թշնամին՝ եղբայրատեացութիւնը այնքան վտանգաւոր և աւերիչ է որքան առաջինը։ Ան է որ կը ջլատէ մեր ազգային ուժերը, եղբայր եղբօր դէմ կը զինէ և մեզ բոլորս մեր արտաքին թշնամիներուն դիւրին զոհերը կը դարձնէ։ Ցաւալի է որ այս թունալից ախտը վերջերս արմատ դտած է մասնաւորապէս Ամերիկահայութեան սրտին մէջ երբ ամէնէն աւելի անոնք պէտք ունէին գերկենդանանալու և միեւնոյն դրօշին տակ ձեռք ձեռքի տուած, միասին դիմագրաւելու այն արտաքին վտանգին որը կսպառնայ հայութեան մնացեալ բեկորները հիմնովին բնաջինջ ընելու։

Այս երկու ոխերիմ թշնամիները տապալել պէտք է ըլլայ մեր առաջին քայլը։ Բարեգործականը միակ կազմակերպեալ ուժն է այս երկրին մէջ որ կրնայ այդ գործը գլուխ հանել կատարեալ անկողմնակալութեամբ և յաջողութեամբ։

Այս վսեմ գաղափարը իրականացնելու համար նախ մեր շարքերուն մէջ ամրապնդելու ենք եղբայրասիրութեան և լաւատեսութեան զգացումները, ու անկէ յետոյ անմիջապէս մեծ ճեմբէյն մը բանալու ենք Հ. Բ. Ը. Միութեան Ամերիկայի բանակը ստուարացնելու և մինչև իսկ կրկնապատկելու, մեր դուռը բաց է ամեն Հայու առջև, ինչ կուսակցութեան ու դաւանանքի ալ պատկանի այն, հոն է որ պիտի գան բոլոր հայեր իրարու չփուելու, ձուլուելու և իրենցմէ դուրս թօթափելու բոլոր տարբերութիւններն ու մոլութիւնները։

Բարեգործականը լմորն ու ներքուժ ազգակը պէտք է ըլլայ Հայութեան բոլոր տարրերուն համագործակցութեան։ Այս միութիւնը պէտք է ըլլայ իրարմէ ուծացած և իրարու դէմ սառնութեամբ լեցուած բոլոր Հայ սրտերը անքակտելի կապերով իրարու միացնող օղակ մը։

Հ. Բ. Ը. Միութեան աէղբայր եԱՆ մեՆՖե վսեմ դրօշին տակ գալով է միայն որ անոնք կրնան ձեռք ձեռքի տալ ու միասին գործել մեր ազգի ամբողջական ազատագրութեան համար։ Զօրաւոր հաւատք ունիմ որ կարելի է այս հսկայ բանակը ստեղծել, բանակ մը Հայ կարիճ երիտասարդներու և կիներու որոնք ոչ միայն իրենց դրամը կամ ժամանակը պիտի տրամադրեն իրենց ազգին վերականգնումին, այլ նոյնիսկ իրենց կեանքը՝ եթէ գերագոյն հարկը պահանջէ։ Իւրաքանչիւր մասնաճիւղի վարչութիւն իր վրայ առնելու է այս խիստ հայրենասիրական գործը ստուարացնելու և նոյն իսկ կրկնապատկելու իր անդամներուն թիւը, զանոնք միշտ իրարու քով բերելու միջոցներ ստեղծելու և խմբումի գործը ի գլուխ հանելու համար։

Մեր այս տարուան երկրորդ կենսական գործունէութիւնը պէտք է ըլլայ կարելի եղածին չափ նշանակելի հանգանակութեան մը սկսիլ առնուազն քառորդ միլլիոն տոլարի գումար մը ձեռք բերելու համար.

Այս դրամը պէտք է յատկացուի խաղաղ զարգացման կարիքներուն, երբ ամբողջականազատութեան արեւը իրապէս ծագի։ Երկրագործական գործիքներ և սերմնցու, ահա մեր գիւղացիութեան անմիջական պահանջները։ Անմիջական պահանջներ կան նաև դաստիարակներու, մանկատուներու, կիներու, բժիշկներու, հիւանդապահներու և կազմակերպիչներու։

Հայրենիքի խորերը սովին և հիւանդութեանց դէմ գերմարդկային ճիգերով մաքառող հայութեան բեկորներուն պահանջներն են առոնք զորս մեր խորհրդութեան առարկան պէտք է ընենք։

Թուրքերը՝ Հայութիւնը բնաջնջելու և իր դժոխային ծրագիրը իրագործելու համար՝ կոտորածներէն շատ աւելի կրտուկ միջոցի մը դիմեց, ան խլեց Հայ ազգի ընտանեկան սրբութիւնը, ջնջեց Հայ կնոջ անբիծ բարոյականը հարեմներու վատ մթնոլորտին մէջ, հիմնայատակ ըրաւ Հայ եկեղեցիները և դպրոցները և այսպէսով զրկեց Հայ ժողովուրդը իր բարոյական և մտաւորական բնածին առաքինութիւններէն։ Այսօր հազարաւոր Հայ մանուկներ կը դեգերին փողոցներուն մէջ առանց ուսումի և առանց ծնողական գուրգուրանքի։ Անհամար կիներ ու աղջիկներ կը շրջին ամէն կողմ, տարափոխիկ հիւանդութեանց ու յուսահատութեանց մէջ կը տանջուին անտէր ու անտուն, լքուած ու թափառական.

Ո՞վ պիտի ըլլայ այս բոլորին պաշտպանը, ո՞վ եա պիտի բերէ Հայ ցեղին կորսուած բարքերն ու նկարագիրը։ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը մէկը պիտի ըլլայ որ պիտի կատարէ այս Նախախնամական դերը։ Մեծ է դաշտը մեր գործունէութեան, գիտնանք օրուան կարևորութիւնը և ըստ այնմ գործածենք մեր ուժերը եթէ չենք ուզեր վաղը ափսոսալ մեր դանդաղութեան մահացու հետեւանքներուն վրայ և մեր խղճին առջև մնալ յաւիտենական դատապարտուածներ։

Ուրեմն առոնք ըլլալու են մեր նպատակները — ստուարացնել և զօրացնել մեր շարքերը, Հայութեան բոլոր տարրերուն եղբայրակցութիւնն ապահովել և մեր կեանքի գնով աշխատիլ մեր ամբողջական երազի իրականացման։ Ապա վերաշինել փլատակները, բանալ դպրոցներն ու եկեղեցիները, ձեռք ձգել մեր ընտանեկան բարոյականը ու կանգնեցնել Հայութիւնը նիւթապէս և բարոյապէս, ինչ որ մեր կազմակերպութեան հիմնական նպատակն է։ Ուխտենք ծառայել այս նպատակին համար, ու այս համաժողովէն մեզ հետ տանինք սէր, եռանդ, գործ և հաւատարմութիւն։

(Ցուտար)

ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՀԱՅԿ. ՉՈՐՍ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՉՊԱՐՊՈՒԻՆ

ՀԵԼԼԷՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ ԻՐԵՆՑ ԳՐԱԽԱԾ ՏԵՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Պելճիքա Հայկական Դրօշը պարզել կուտայ կառախումբին վրայ—Խորհրդաւոր պետութիւն մը որ հոգատար ըլլալ կ'ուզէ

(Սեփական թղթակցութիւն)

Բարիզ, 28 յուլիս

Հայկական Հանրապետութեան Պատուիրակութեան Ընդհ. Քարտուղար Պր. Ա. Հանըմեան երկու պատուիրակութեանց պետերուն հետ վերադարձած ըլլալով Սփայէն, հետեւեալ տեղեկութիւնները տուաւ ինձ, պատասխանելով Ցունա-Հայկական զինակցութեան մը մասին շրջան ընող զրոյցներուն համար ըրած հարցումիս.

— Հասկնալի է որ, ըսաւ Պ. Հանըմեան, զրոյցները կ'ըլլան չափազանցուած, Պ. Վէնիզէլոսի հետ մէկէ աւելի անգամ տեսակցութիւններ, խորհրդակցութիւններ ունեցանք որոնց արդիւնքի մասին թէև չենք կրնար արդէն իսկ որոշ գաղափար մը կազմել, և սակայն մեր՝ հայկական դատին և մասնաւորապէս Թրքական դաշնագրով մեզի տրուած չորս կուսակալութեանց գրաւման համար Պ. Վէնիզէլոս ամենաազնիւ և վճռական միջոցի դիմած է։ Պ. Վէնիզէլոս մօտաւորապէս հետեւեալ միտքերը յայտնեց։ «Յոյն բանակը կը կռուի Համաձայնութեան համար, և իր սուրը կը քաշէ Թուրքերուն պարտադրելու դաշնագրին յետին պայմանները։ Գրաւուած քաղաքները՝ Պրուսա, Սալիհլի, Ալաշէհիր, Պաղրմա, պիտի չպարպուին, մինչև որ դաշնագրին բոլոր պայմանները գործադրուին կէտ առ կէտ։ Մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւիմ և կը հետաքըրքրուիմ Արեւելեան նահանգներով։ Մեր [illegible] Տրապիզոնի կողմէն ալ Հայոց օգնութեան հասնիլ, քանզի մեր ուժերը սահմանափակ են, և Մեծ Պետութիւնները ո՛չ մէկ բոյրա, ո՛չ մէկ փամփուշտ կը տրամադրեն, բայց վստահ կրնանք ըլլալ թէ յոյն բանակը գրաւուած տեղերէն պիտի չքաշուի, մինչև որ Թուրքերը կատարելապէս չպարպեն չորս նահանգներու Հայոց տրուած հողամասերը, և մինչև որ ապահով չըլլանք թէ հայ իշխանութիւնը հաստատուած է Վան, Կարին և Տրապիզոնի նահանգին Լազիստան գաւառին մէջ։»

Տրապիզոնի խնդիրը

Ցոյներուն Տրապիզոնի կուսակալութեան մասին, Պ. Հանըմեան ըսաւ. «Սըփայի Ժողովի օրերուն այդ մասին ալ շատ գոհացուցիչ արդիւնք ձեռք բերուեցաւ։ Իրաւ է որ պահ մը այդպէս կը կարծուէր թէ մեր յոյն դաշնակիցները ո՛չ թէ միայն Սամսոն, Կիրասոն և Տըրապիզոն այլ նոյն իսկ Րիզէ, Աթինա և Լազիստան գաւառը չէին կրնար ուրիշի մը տիրապետութեան ենթարկել տալ։ Հայերս կ'ընդունինք թէ Տրապիզոնի մասին Ցունաց պահանջները ազգագրապէս և պատմականապէս արդարացի են։ Իսկ ուրախ եմ ըսելու թէ, Յոյն Պատուիրակութեան զինուորական կցորդը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Յոյները կը փափաքին որ Լազիստան գաւառը Հայոց տրուի, եւ այդ մասին ո՛չ մէկ պահանջ կը դնեն։ Նոյնպէս կրնանք Տրապիզոնի նաւահանգիստէն օգտուիլ երբ խաղաղ փոխանակութեանց։

— Կիլիկիոյ համար Պ. Վէնիզէլոս ինչ օգնութիւն խոստացաւ։

— Այդ մասին և ո՛չ մէկ յայտնութիւն կրնամ ընել, սա չափը որոշ է թէ պաշտօնական Ցունաստան չի կրնար միջամտել և օգնել։ Իսկ Զմիւռնիոյ Հայ կամաւորները յունական ճակատին վրայ կը կռուին։

Հայկական Պատուիրակութիւնը յարգանքի առարկայ

— Մէկ քանի թերթերէ իմացանք թէ, ըսի Պ. Հանըմեանի, Սփայի Ժողովին և խորհրդակցութեանց պահուն Հայկական Պատուիրակութիւնը մասնաւոր յարգանքներ և պաշտօնական ընդունելութեանց մէջ ալ առաջնութիւն վայելեր է բաղդատմամբ միւս Նորակազմ հանրապետութեանց։

— Այո՛, պատասխանեց Պ. Հանըմեան, առաջին անգամ ըլլալով Հայկական Պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս հրաւիրուած էր իր կողմով։ Հրաւիրագըրուցակին մէջ առաջին տեղը կը գրաւէինք։ Պելժիական կառավարութիւնը ամէն յարգանք և փափկանկատութիւն ցոյց տուաւ մասնաւորապէս Հայկ. Պատուիրակութեան հանդէպ։ Նկատեցէք թէ ո՛չ Վըրաստան, ո՛չ Ատրպէյճան, ո՛չ Ուքրանիա, Լիթուանիա, Լիվոնիա, Էսթօնիա հրաւիրուած էր, այլ միայն Հայաստան, և յետոյ Պելժ կառավարութեան յատուկ կարգադրութեամբ Հայկ. Պատուիրակութիւնը առաջնորդուեցաւ յատուկ պանդոկ մը որուն վրայ պարզուեցաւ հայկական դրօշակը։ Երկաթուղիի կայարանապետներուն հրաման տրուած էր, Հայկական Պատուիրակութեանց մասնաւոր սրահ-վակոններ տրամադրել և անոնց վըրայ դրօշակ պարզել. «Հայկ. Հանրապետութեան Պատուիրակութիւն» վերտառութիւնը գրել և շատ մը տեղեր զինուորական յարգանքներ մատուցանել, այնպէս ինչպէս որ կ'ըլլայ անկախ և վեհապետական ներկայացուցիչներուն։ Հակառակ մեր պնդումներուն ո՛չ մէկ անգամ թոյլ տուին որ ծախքերը վճարենք։ Պելճիքայի նախարար Հիմանս մասնաւոր համակրանք ցոյց տուաւ։ Նախագահ Տըլագրուա, Հայկ. Պատուիրակութեան հանդէպ յարգալից վերաբերում ունեցաւ։ Սփայի խորհրդակցութեանց մթնոլորտը, Թուրքերուն հանդէպ շատ գէշ տրամադրուած էր, և Թուրք պատուիրակութեանց տրուած այն վճռական պատասխանը պատմական պիտի մնայ իր տեսակին մէջ։ Հոս յիշեմ նաև թէ Պ. Բօլէն Ժագմէն, որ այնքան աշխատեր է մեր դատին համար, իր ուրախութիւնը յայտնեց տեսնելով թէ, վերջապէս կ'իրականանան մեր արդար յոյսերը, և մասամբ գոհացում կը ստանանք փոխարէն անվերջ տառապանքին։

Պ. Հանըմեան ցոյց տուաւ երկեակ Պատուիրակութեանց ուղղուած հրաւիրագըրերը Սփայի Համաժողովին կողմէն։

Պետութիւն մը որ հոգատար ըլլալ կ'ուզէ

Հարցուցի թէ Ամբողջական Հայաստանի մանդային համար Սփայի մէջ ինչ խորհրդակցութիւն և առաջարկ եղաւ։

— Գիտէք թէ, ըսաւ խօսակիցս, Միացեալ Նահանգներու նախագահը պիտի գծէ Հայաստանի սահմանները։ Վստահ կրնաք ըլլալ թէ, Կարին՝ շատ չանցած կը դառնայ հայ միջնաբերդը։ Իսկ հոգատարութեան համար վերջին օրերու մէջ կրցանք իմանալ Զօրաւոր Խորհուրդին դիւանագիրէն թէ կայ պետութիւն մը որ տրամադիր է ընդունելու Հայաստանի հոգատարութիւնը։ Ցարդ չկրցանք իմանալ թէ ո՛ր պետութիւնն է։

ՀԱՑԿԱԶՈՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

(Ժող. Ձայնը)

ԶՕՐ. ՀԱՐՊԸՐՏԸ ԿԸ ԳԾԷ

Պ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

Ֆիզիքական եւ բարոյական դիմանկարը

Հաճելի զուգադիպութեամբ մը, երբ Նգիպտահայութիւնը տակաւին կը գտնուի տպաւորութեանը տակ այն հզօր անհատականութեան, որ իր կեանքը ալեկոծեալ անցուց գնաց, վերջին թղթաբերով ստացուած «Ազգ»ի թիւերէն մէկուն մէջ կը գտնենք ամփոփումը՝ Զօր. Հարպըրտի ամերիկեան հանդէսի մը մէջ հրատարակել սկսած տեղեկագրութեան այն մասին ուր կը խօսի Հայկական կառավարութեան պետին (Պ. Խատիսեանի) հետ ունեցած իր յարաբերութեանց վըրայ։ Ահա՛ թէ ինչպէս ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը կը խօսի Հայաստանի վարչապետին մասին։

«Թուրքիոյ մէջ Մահմետական կրօնքին հետ այնքան շփման գալէ յետոյ, երբ ինքզինքնիս Քրիստոնեայ Հայոց մէջ գտանք, ապահովութեան տեսակ մը հանգիստ զգացում ունեցանք. և մեծ հետաքրքրութեամբ է որ ես սեպտեմբերի վերջին օրուան առաւօտը յատկացուցի վարչապետին հետ տեսակցութեան մը, հայկական կացութեան մասին... Վարչապետը խիստ բարեկիրթ պարոն մըն է, և մէկը, որուն աւելի լաւ ծանօթանալով միայն մեր խումբը աւելի մեծ յարգանք ունեցաւ։ Անիկա հարուստ Հայ մըն է, Ռուսական կրթութեամբ, որ Զարերու իշխանութեան ժամանակ տասը տարի Թիֆլիզի քաղաքապետը եղած է։ Անիկա սև մազով, թուխ աչքերով մէկն է, կարճ կտրուած պեխերով և կզակին վրայ փոքրը մօրուքով, և կը թողու նկարագրի և կորովի տպաւորութիւնը, որ կը մեղմանայ անուշութեամբ և զգուշաւորութեամբ։ Տօքթ. Խատիսեան, թէև ընդհանուր առմամբ խիստ իրազեկ մէկն է, շատ լաւ չէր ըմբռներ թէ, հայկական խնդիրներու մէջ Ամերիկայի միջամըտութեան հարցը ո՛ր ատրիճան կը վերաբերի գործադիր իշխանութենէ տարբեր մասնաճիւղերու։ Մ. Նահանգներու մէջ բնակող հայերէ բաղկացած հայ զինուորներու խումբ մը, մեր կառավարութեան կողմէ զինուորագրուած և պարենաւորուած, Հայաստան զրկելը ան կը նկատէր քայլ մը, զոր գործադիր իշխանութիւնը կրնար առնել, մինչև որ մէնտէյթի խնդիրը կարգադրուէր ապագային...։

«...Հանրապետութեան բնիկ ժողովուրդին կեանքը շատ հեռի է բնականոն ըլլալէ։ Դրամի գինը անարժէք դառնալու աստիճան ինկած է... Երկիրը գրեթէ ամերիկեան նպաստով կ'ապրի և յուսահատօրէն կը կառչի այն յոյսին թէ, իրենց փրկութիւնը ո և է ձեւով պիտի իրագործուի Մ. Նահանգաց կողմէ... Այս էր այն գիծը որ կ'երկարէր Տօքթ. Խատիսեանի ամբողջ խօսակցութեան մէջէն։ Խիստ հետաքրքրական տեսակցութիւն մըն էր որ ունեցանք կառավարութեան պետին հետ, և ան մեր բոլորին վրայ այն տպաւորութիւնը թողուց թէ ինք ուղղամիտ և մտացի մարդ մըն է, որ դէմ յանդիման կը գտնուի խնդիրներու, որոնք այնքան դժուարին են, որքան ո և է առեն պետական մարդ մը շփոթեցնող խնդիրներ եղած են։

«Նորին վսեմութեան վարչապետին հետ իմ երկար տեսակցութեանս միջոցին, կարգադրած էի որ յաջորդ օր տեսակցութիւն մը ունենանք դահլիճի բոլոր անդամներուն հետ, որոնք հետեւաբար հաւաքուեցան կառավարական շէնքին մէջ և յարգալից և քաղաքավար գտնուեցան այս տեսակցութեան միջոցին, որով մենք ջանացինք կարելի եղածին չափ բան հասկնալ իրենց կառավարական մեթոտներուն, և իրենց պաշտօնեաներու ընդհանուր կարողութեան մասին... Վարչապետ Խատիսեան շատ դիւրաւ առաջին տեղը կը գրաւէր իր պաշտօնակիցներուն մէջ, գործերու մասին իր ընդհանուր փորձառութեամբ, իր կրթութեամբ, իմացականութեամբ եւ կորովով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլշեվիկները ինչպէս կ'ուզեն խաբել Հայերն ալ.— Չիչէրինի կասկածելի հաւաստիքները Անատոլուի հայոց ապահովութեան մասին

Խորհրդային (Պոլշեւիք) Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար (Քոմիսէր) Չիչէրին հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Երեւան Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարին.

Կովկասի մէջ Խորհրդային Ռուսաստանի բոլոր գործողութիւնները նպատակ ունին բարեկամական աջակցութիւն ցոյց տալ՝ Հայ ժողովուրդի ազատ խաղաղ զարգացմանը, նոյնպէս և անոր հարեւան ուրիշ ժողովուրդներուն՝ մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներու հետ միասին։ Խորհրդային Ռուսաստան ապագայ կուգայ իբր՝ անոնց բարեկամ ամէն ազգութեան աշխատաւորներուն։

Խորհրդային զօրքերու կողմէ այն հողամասերու գրաւումը, որոնք հարեւան ժողովուրդներու՝ Հայաստանի և Ատրպէյճանի միջեւ վիճելի բնոյթ են ստացած — նպատակ ունի դադրեցնել արիւնալի վէճերը, որոնք կարող են անթիւ աղէտալի հետեւանքներ ունենալ բոլոր մասնակցողներու համար, ինչպէս և հաշուուած է այն բանի վրայ, որ ստեղծէ այնպիսի պայմաններ, որոնք հնարաւոր դարձնէին խաղաղ ու անկողմնակալ կերպով քննել հողային վիճելի հարցերը։

Այն բարեկամական վերաբերմունքը որ Խորհրդային Ռուսաստանը կը փորձէ հաստատել Փոքր Ասիոյ Թրքական ազգային կառավարութեան հետ, անոր կողմէ կ'օգտագործուի ի մէջ այլոց անոր համար որ Հայ ժողովուրդին ապահովէ Փոքր Ասիոյ մէջ անոր զարգացման համար բաւականաչափ հող ձեռք բերելը եւ վերջապէս դուրս ելլել հարեւան մահմեդական ազգաբնակութեան հետ յաւիտենական թշնամութենէ։ *Բացառապէս Խորհրդային Ռուսաստանի խաղաղասէր ձգտումներուն ազդեցութեան տակ՝* թուրք ազգայնականները կասեցուցին իրենց սկսած զօրահաւաքը, որուն նպատակն էր նոր հարուածներ հասցնել Հայ ժողովուրդին և *պատրաստակամութիւն յայտնեցին խաղաղ ելք գտնել և հաստատուն ու բարի յարեւանական յարաբերութիւններ հաստատել հայ և մահմեդական ազգաբնակութեան միջեւ։*

Խորհրդային Ռուսաստանը կը շարունակէ երթալ նոյն անկողմնակալ բարեկամութեան ճամբով՝ բոլոր աշխատաւոր ազգութիւններուն նկատմամբ, *և Հայ ժողովուրդը կարող է հաստատ յոյս ունենալ անոր անփոփոխ բարեկամական վերաբերմունքին և իր ուժերու սահմանին մէջ, անոր օգնութեան վրայ՝ Հայ ժողովուրդը պաշտպանելու համար սպառնացող նոր արիւնալի աղէտներէն։*

Խորհրդային Ռուսաստանի լիազօր Լէգրանի Երեւան գալը կը նպաստէ կուտակուած բոլոր դիւրիմացութիւնները պարզելու։ Խորհրդային կառավարութիւնը յոյս ունի, որ իր ներկայացուցիչ Լէգրանի հետ կարծիքներու փոխանակութեան մէջ հայկական կառավարութիւնը կը համոզուի, թէ ուղիղ է այն ճանապարհը, որու հետեւած է Խորհրդային կառավարութիւնը, և հնարաւոր կը գտնէ կնքել անոր հետ երկարատեւ ու վերջնական համաձայնութիւն և ստորագրել անոր հետ խաղաղ, բարեկամական յարաբերութիւններու դաշնագիրը։

Արտ. գործ. ժողովր. քոմիսէր
Չիչէրին

Թիւ 751, 20 Յուլիս 1920

Պոլշեվիկները Զանգեզուրի մէջ
Հայերը զինաթափ ընել սկսան

Զանկեզուրի շրջանին մէջ պոլշեվիկները սկսան զինաթափ ընել հայ ազգաբնակութիւնը։ Գիւղերը սարերը կը բարձրանան։ Թաթարները կը վերադառնան իրենց գիւղերը։

Կորիսը (Զանկեզուրը) գրաւելէ յետոյ պոլշեւիկները գրաւեցին կառավարական զինապահեստները։ Մեր զինուորներէն մէկ քանի հոգի, որոնք կը պահպանէին այդ պահեստները, պոլշեւիկներու կողմէ եղած անձնատուութեան առաջարկին պատասխանեցին վճռական մերժումով, որու պատճառով հրացանազարկ եղան։

Նոր զինակոչ Հայաստանի մէջ

Կովկասէն ժամանող ճամբորդներ կը հաւաստեն թէ Հայաստանի կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակած է որով զէնքի տակ կը կանչէ մինչեւ 36 տարեկանները։ Ցարդ մինչեւ 32 տարեկանները առնուած էին. Կովկասի շրջանին մէջ գտնուած հիւպատոսները հրահանգ ստացեր են Հայաստան ղրկել Թրքահայ և Ռուսահայ բոլոր երիտասարդները որ այդ տարիքը ունին։

*** *Զինուորական գլխաւոր տեսչը շտապ շրջաբերականներով հաղորդած է գաւառական զինուորական տեսչներուն որ պատերազմական նախարարին կարգադրութեամբ Հայաստանի հանրապետութեան բոլոր կողմերը, սկսեալ ներկայ տարւոյ հոկտեմբեր 15էն մինչեւ նոյեմբերի վերջը, պիտի կատարուի 1900 թուականին ծնածներու զինակոչ. Հրահանգ տուած է գաւառական տեսչներուն անմիջապէս սկսիլ զօրակոչի ենթակայ երիտասարդներու ցուցակներուն ստուգման։*

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ազգ. Պատուիրակութեան պետ, Պ. Պօղոս Նուպար հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Պատրիարքին.

Բարիզ, 15 օգոստ.— Խորին ուրախութեամբ Ձեր Սրբազնութեան, համազգային ժողովին և ազգային վարչութեան կ'ուղարկեմ իմ ամենաջերմ շնորհաւորութիւններս կնքման առթիւ դաշնութեան որ հաստատելով ազատ և անկախ Հայաստան մը այնքան տառապանքներէ ու ճիգերէ յետոյ մեզ կը հասցնէ մեր պահանջումներուն մէկ նպատակին։ Արդարութեան և ազատութեան այս պատմական եղելութիւնը մեզի իրաւունք կուտայ հաւատ ունենալ ապագային վրայ և յուսալ մեր ազգային ցանկութեանց աւելի ամբողջական մէկ իրականացումը։

Ն. Վ. Պ. Նուպար փաշա հեռագիր մը ղրկելով Երեւան վարչապետ Տ. Օհանջանեանին, իր խորին ուրախութիւնն և շնորհաւորութիւններ յայտնած է Թրքական դաշնագրի ստորագրութեան առթիւ։ (Արմենիա)

Ալեքսանդրիոյ Որբախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր և Տիկին Արշամ Թիւրապեանէ 50 ե. գ. Տիար Հ. Նրամեանի Տիկնոջ մահուան առթիւ, Մուսթաֆա պէյ Կամիլէ 100 ե. գ. Տիկ. Լուսնթագ Սրապեանի մահուան առթիւ։

Թողօն Հանգուցեալ Նշան Մարտիրոսեանի

Սեբաստիոյ Կովալըն գիւղացի և Ալեքսանդրիոյ մէջ հանգուցեալ Նշան Մարտիրոսեանի ժառանգորդները կը հրաւիրուին ներկայանալ տեղւոյս Առաջնորդարանը, անձամբ կամ փոխանորդի միջոցաւ, թուականէս մինչեւ 31 Հոկտեմբեր 1920, ի ձեռին ունենալով իրենց ժառանգորդի հանգամանքը հաստատող վաւերագիր՝ Ազգ. Իշխանութեան կողմէ տրուած։ 9—12

Առաջն. Փոխանորդ Ալեքսանդրիոյ
Հ. Թենլ. Ոսկերիչեան

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ի նպաստ Գահիրէի Աղքատախնամին
566րդ Թիրաժ — Կիրակի 29 Օգոստոս
Ա. պարգեւ, Թիւ 12133 *Ֆրք.* 1200
Բ. » » 17887 » 100
Գ. » » 9085 » 50
Դ. » » 11049 » 50
Հետեւեալ 60 թիւերը կը շահին 20ական Ֆր.

785	3732	6639	11197	13204	17137
1003	3788	7138	11368	14533	17198
1044	3827	7294	11690	14610	17666
1182	3906	7995	11944	14807	17768
1266	4263	8096	11978	15263	17976
2107	4567	8285	12075	15575	18089
2766	4600	8319	12219	16618	18212
3161	5474	8394	12281	16620	19086
3192	5783	9196	13030	16942	19584
3269	5794	9324	13186	17121	19680

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչ. ժողովի փոխ-անդամ և կրթական և Որբախնամ Յանձնախումբի Ատենապետ Տ. Լեւոն Աստուր Բարիզէն Գահիրէ վերադարձաւ։

Պոլսէն անդս հասած է նաև կեդրոնի փոխ-անդամ և նոյն Յանձնախումբի անդամ Տ. Ճանիկ Զագըր։

Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդր. վարչ. ժողովի Փոխ-անդամ, կրթական և Որբախնամ Յանձնախումբի Գանձապետ Տօքթ. Պ. Սերովբեան Եւրոպայէն Գահիրէ վերադարձաւ իր ազն. Տիկնոջ հետ։

Բարի գալուստ յարգելի ժողովականներուն։

***

Միութեան Գահիրէի Մասնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացած է կեդր. վարչ. ժողովի Ատենադպիր Տ. Վահան Մալէզեանէ 200 ե. գ. յօգուտ որբերու, ազն. Արամ Ճուլիկեանի մահուան առթիւ։ Ստացած է նաև Տիկ. Իսկուհի Մինէնէթեանէ 50 ե. գ. (Ասիութ)։

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաև Տ. Օգոէն Սահփանեանէ 100 ե. գ. յօգուտ որբերու, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկ. Նարդուհի Յակոբ Գէորգի մահուան առթիւ։ Տ. Յովհաննէս Բարբերեանէ 500 ե. գ. իր ողբ. մօր Տիկին Տուտու Բարբերեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Ը. Ցանկ

Տիարք՝ Մարտիրոս Թոսունեան, Յ. Գանուտեան, Ա. Գալէնտարեան, Գալըաքճեան, Պետրոս Շաբաքեան Աղապէյ Մանկուշեան, Պետրոս Իսկէնտէրեան, Ս. Եզիրեան, Անդրէաս Թոռունեան, Կարապետ Գասաբեան, Երուանդ Զօպանեան, ՈՍ, Յովհաննէսեան Վարժապետեան, Սարգիս Մամուրեան, ՈՍ (Ե. Գ.), Բեթրաքի եղբարք, Սարգիս Թաւղլեան Տիկ. Տուտու Բարբերեանի մահուան առթիւ, Արշաւէս Փաշայեան Պետրոս Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, Տիկ. Ազնիւ Չէրքէզեան 0.50ական եգ. ո., Եօզկաթլեան եղբարք 0.25, Մաթէոս Փաշայեան 20։

Գումար	9.95
Նախորդ գումար	6882.50
Համագումար	6892.45

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Փոխառութեան Գահիրէի եւ օրգաններուն Կեդրոնական Յանձնախումբին

Յանձնախումբիս գործունէութեան շրջանակին մէջ բնակող այն պարոններն ու տիկինները, որոնք Հայաստանի Հանրապետութեան Ոսկիի Ֆոնտին զարդեղէն նուիրեցին և կը փափաքին զանոնք իրենց քով պահել իբրեւ ընտանեկան յիշատակ, կը հրաւիրուին ամսոյս 5ին կիրակի օր, առաւօտեան ժամը 11ին Գահիրէի Հայոց Առաջնորդարանը Յանձնախումբիս Նախագահ Հայկազ Պէյ Գառնակի ներկայանալ և փոխարէնը վճարելով վերստանալ զանոնք։

Մնացած զարդեղէնները յաջորդ կիրակին, սեպտեմբեր 12, ժամը 11ին Առաջնորդարանի շրջափակին մէջ և Յանձնախումբին պատուիրակութեան ներկայութեան աճուրդով պիտի վաճառուին և արդիւնքը ետ տրուած զարդեղէններու արժէքին հետ՝ պիտի միացուի Ոսկիի Ֆոնտին։

1 *սեպտ.* 1920 1—2

Ա Զ Դ

Պօղոսեան Ազգ. Վարժարանի ձեռագործներու վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի սեպտ. 5 կէս օրէ առաջ ժամը 10.30ին դպրոցին մէջ։ Վիճակահանութենէն առաջ տոմսեր պիտի վաճառուին աճուրդով, և յետ աւարտման շահուած պարգեւները պիտի յանձնուին տոմսերը ներկայացնողներուն։ Յարգելի հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

Հոգաբարձութիւն

— *Տիար Մեսրոպ Մ. Բարսեղեան,* 1913*ին Աղքատախնամի օժանդակութեամբ իր եղբօր հիւանդութենէ ապաքինման ի փոխարէնութիւն 400 ե. գ. կը նուիրէ Աղքատախնամին։*

Ստանալ «Արեւ»էն։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ՊՈԼՇԵՎԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Լոնտոն, 31.— *Թայմզի Կ. Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ՝ Հայկական կառավարութիւնը երկրորդ անգամ ըլլալով բողոքեց Պոլշեվիկներու կողմէ Զանգեզուրի երկու հայ երեսփոխաններու սպանութեան առթիւ։ Երեւանէն հեռագիրները կ'իմացնեն թէ՝ Պ. Չիչէրին խոստացած է յետ քննութեան յանցաւորները ամենախիստ կերպով պատժել։* Հեռ. Աճրամի

Մահափորձ Մուսթաֆա Քէմալի դէմ

Բարիզ, 31.— Կ. Պոլսէն կ'իմացնեն թէ՝ մահափորձ մը տեղի ունեցած է Մ. Քէմալի դէմ, երբ դէպի Էնկիւրիւ կը ճամբորդէր, ընկերացած ըլլալով միայն մէկ քանի պահակներէ. Թօքաթի մօտերը ճամբուն վրայ դարանակալ սպասող մարդ մը յանկարծ արձակեց 3 հարուած պարպեց, սպաննելով ընկերը և վիրաւորելով զինքը աջէն, մարդասպանը Երզրումցի Քիւրդ մըն է որ ձերբակալուելով Էնկիւրիւ տարուած եւ հոն կախաղան հանուած է։ Ռ.

Վէնիզէլոսի վերադարձը

Աթէնք, 1.— Պ. Վէնիզէլոս հոս հասաւ և աննկարագրելիօրէն խանդավառ ընդունելութեան մը առարկայ եղաւ։ Հ.

Գործադուլի սպառնալիք Անգլիոյ մէջ

Լոնտոն, 31.— Հանքածուխի գործաւորները կ'սպառնան գործադուլ հռչակել. բանակցութիւնները կը շարունակուին և կը յուսացուի որ դժուարութիւնները հաշտարար եղանակով մը կարգադրուին։ Ռ.

Ռուս եւ Լեհ բանակցութիւնք

Բարիզ, 1.— Վարշավայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Մինսքի մէջ սկսուած բանակցութիւնները ընդհատուած են։ Լեհ պատուիրակները Պրէսթ-Լիթովսք իսկ Սովիէթները Մոսկուա վերադարձած են։

Զուիցերիական չէզոքութիւնը

Դաշնակցական խորհուրդը արգիլեց Զուիցերիոյ մէջէն ռազմամթերքի փոխադրութիւնը։

Ֆրանսա եւ Սուրիա

Պէյրութ, 2.— Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ ամսոյս 1ին հռչակուեցաւ Մեծն Լիբանանի կազմութիւնը Պէյրութ մայրաքաղաքով։

Յոյն եւ Սերպ համաձայնութիւն մը

Հռոմ, 1.— Յոյներու և Եուկօ-Սլաւներու միջեւ համաձայնութեան մը մասին կը խօսուի։ Իտ. Գործ.

Վրաստանի արտ. գործ. նախարարը

Հռոմ, 1.— Վրաստանի արտաքին գործոց նախարարը որ Լոնտոն կ'ուղեւորուի, տեսակցեցաւ Պ. Ճիոլիթթի և կոմս Սֆորձայի հետ։ Իտ. Գործ.

Ֆրանս. յաղթութիւն մը
(Ֆրանս. պաշտօնական զեկոյց)

Պէյրութ, 2.— Օգոստ. 21ին բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ Այնթապի շուրջը որ մեր զօրքերը պաշարած էին։

Քէմալականները ուզելով պաշարման գիծը ճեղքել, եօթ մղոնէն ծանր կաբուստներով և մեծաքանակ ռազմամթերք ձգելով։

Մեր ուժերը շարունակելով իրենց յառաջխաղացումը Սան Քէօյը գրաւեցին Այնթապէն 15 մղոն հեռու։

Այս գիւղին մօտերը պարտութեան մատնեցինք քէմալականներու կարեւոր խումբ մը և գրաւեցինք սպայակոյտի մէկ քանի սպաներ և պատերազմական աւար։

Թրքական երկու վաշտեր Այնթապի պաշարման գօտին ուղղութեամբ նահանջեցին։

22ին մեր զինուորները գրաւեցին Այնթապի բարձունքները։

Լեհաստանի պատասխանը Ամերիկայի

Վաշինկթըն 1.— Միացեալ Նահանգաց ծանուցագրին Լեհական պատասխանը կ'ըսէ որ, ռուսական հողամասերը յարգելու ամերիկեան տեսակէտին համամիտ գտնուելով հանդերձ, Լեհաստան ստիպուած է սակայն նկատի ունենալ այն անպատեհութիւնները որ կրնան յառաջ գալ Լեհական հակայարձակման սահման մը որոշելու պարագային, առանց նախապէս Սովիէթներէն ապահովութիւններ առած ըլլալու։

Կը յաւելու թէ հակառակ Անգլիոյ Սովիէթներուն ըրած առաջարկին, ռուսական յառաջխաղացումը սահմանագլխին վրայ կասեցնելու, պոլշեւիկները բռնաբարեցին լեհական հողը։

Քորտուզար Քօլպի յայտարարած է թէ լեհական պատասխանը շատ գոհացուցիչ նկատուած է։ Ռ.

ՏԵՂԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Գահիրէ-Աղեքսանդրիա գծին վրայ

Երկաթուղային վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Սեպտ. 1 էն սկսեալ երեկոյեան ժամ 6ի շոգեկառքի երթեւեկը վերահաստատուած է։

Այս առթիւ դիտել պիտի տանք թէ աւելի օգտակար չէ՞ր ըլլար եթէ փոխանակ ամենօրեայ ժամ 6ի շոգեկառքին, կիրակի օր գէթ մէկ շոգեկառքի մեկնումը վերահաստատուէր։

Թղթատարական սակին բարձրացումը

«Մոքքաթամ» կ'ըսէ թէ Թղթատարական Վարչութեան Տնօրէնութիւնը առաջարկ մը ներկայացուցած է հաղորդակցութեան Նախարարութեան, Թղթատարական սակի յաւելման համար. և կ'ըսէ թէ այս խնդիրը քննութեան տակ է սպասելով, յառաջիկայ ամսոյն Մատրիտի մէջ գումարուելիք Թղթատարական Միջազգային Ժողովին որոշումին։

Եգիպտական Պատուիրակութեան կեդրոնական մարմինը արաբական մամուլին հաղորդած է Սաադ փաշա Զաղլուլի մէկ նամակին հետեւեալ մասերը.

«Եգիպտական պատուիրակութիւնը պաշտօն յանձնեց Ն. Վ. Մոհամէտ փաշա Մահմուտի, Մահմուտ Ապտ-էլ Լաթիֆ պէյի, Ահմէտ պէյ Լութֆիի, Ալի պէյ Մահէրի և Վիսսա պէյի, Անգլ և Եգիպտական համաձայնութեան ծրագիրը Եգիպտոսի ժողովուրդին հաւանութեանը ենթարկելու համար։»

Եգիպտացի պատուիրակներուն ժամանումը

Եգիպտական պատուիրակութեան չորս անդամները Մարսէյլէն ճամբայ ելան «Մէթէօր» շոգենաւով, և յառաջիկայ շաբաթ օր Բորդ-Սաիտ կը հասնին։

Ն. Բ. Լորտ Ալլէնպիի վերադարձը

Մամլոյ դիւանը մեզ կը հաղորդէ. ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, կրնայ վերջնականապէս ծանուցանել թէ Ն. Բ. Լորտ Ալլէնպի Եգիպտոս պիտի վերադառնայ յառաջիկայ Օգոստոսին։

Ողոմպիականները
Եգիպտական յաղթութիւն մը

Անվէրս 30.— Եգիպտական խումբը, «Ֆութպօլ»ի մրցանակը շահեցաւ, Անվէրսի խումբէն 3ի դէմ 5 «կօլ»ով.

ՉԷՔ

Այսօր 3 Սեպտ.
Ի տես վճարելի չէքերու գինը

	Գնում	Վաճառում
Ֆրանսայի վրայ	185	195
Լոնտոնի »	97	97 5]8
Իտալիոյ »	124	134
Զուիցերիոյ »	440	460
Յունաստանի »	290	315
Սպանիոյ »	400	425
Ամերիկայի »	26	28
Գերմանիոյ »	5 1]4	6 1]2

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹ (Պաշտ. Սակագին)

Տիւրքի Յունիֆիէ	1886	Ֆր.	378.50
» »	1903	»	262.—
» »	1911	»	261.—
[illegible]		»	67 50
[illegible]		»	108 –

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻՆ
Տպարան՝ ԱՐԵՒԻ
18 Թիւ Ապու-Տարտար, Ալեքս. Եգիպտ.
Imp AREV Alexandrie